

НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ КОНСОЛІДАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

А. Шворак, к. е. н.,

директор ТзОВ «Інститут земельних відносин та охорони навколишнього середовища»,

Л. Ткачук, к. е. н.

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Консолідація земель як один із способів удосконалення структури землеволодіння є відносно новим і практично невідпрацьованим заходом для України, хоча подібні за змістом роботи щодо землевпорядкування, під назвою «комасація», уже проводились у ХХ ст. й були ефективними. Сьогодні питання знову стоїть на порядку денному. Консолідацію не потрібно розуміти як зворотну дію паюванню, оскільки це складний, довготривалий, соціально-політичний та правовий процес і його успіх повністю залежатиме від структурованого державного регулювання. Саме тому в Україні необхідно створити економіко-правові умови для стрімкого розвитку малого і середнього бізнесу, але не за рахунок штучного подрібнення діючих великих агроформувань, а за рахунок формування консолідованих землекористувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань удосконалення землекористування, зокрема через консолідацію земель, присвячені праці вітчизняних і зарубіжних учених: А. Г. Мартина [2], О. В. Кустовської [1], А. М. Третьяка, J. Thomas, L. Latruffe, C. Mouel.

Постановка завдання. Мета дослідження – визначення ролі консолідації сільськогосподарських земель у формуванні ефективного землекористування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Яскраво вираженою проблемою у системі землекористування є неефективна структура землекористувачів, що сформувалася сьогодні в Україні. Виділення земельних часток (паїв) на місцевості створило умови для формування великої кількості малих за площею угідь товарних господарств. Велика розораність земель потребує не лише значної кількості техніки, матеріальних і людських ресурсів для обробки ґрунтів та догляду за посівами, а й знижує можливості загального підвищення продуктивності ріллі екологічно безпечними засобами [5, с. 14–15].

У результаті порушення сталості землекористувачів сільськогосподарських підприємств знищено сівозміни, що стало причиною нераціонального й неефективного використання землі та її охорони. Останнім часом чітко простежується така тенденція: іноземні інвестори чи заможні українські фермери масово орендують земельні частки (паї) за безцінь (середня орендна плата в Україні становить 219,3 грн на рік за 1 га, тобто близько (20 євро/га), витискають усі соки з ґрунту у результаті засівання ріпаку чи соняшнику 2-3 роки підряд, після чого повертають бідному селянинові «мертвий

капітал», який він і продати не зможе через дію мораторію, і виростити сільсько-господарську культуру – через знищену родючість.

Роздрібненість землекористувань і дрібнотоварність сільськогосподарського виробництва характерна для більшості країн Центральної та Східної Європи, коли окремі господарства охоплюють до 15 дрібних полів площею іноді менше як 1 га, розкиданих по всій окрузі. Тому за всіх переваг приватної власності така роздрібненість землеволодіння стала однією з основних проблем у постприватизаційний період в аграрному секторі не тільки України, а й Центральної та Східної Європи.

Тому, враховуючи такі негативні чинники земельної реформи, як фрагментація та роздрібненість земель, потрібно і доцільно запобігати цим процесам здійснення необхідних заходів та забезпеченням правових норм. Проведені дослідження методів попередження фрагментації земель у країнах Європи повинні бути використані також в Україні.

Через законні обмеження держава може гарантувати критичний розмір земельної ділянки, яка не підлягає поділу. Крім того, у разі купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення (за наявності ринку земель) завдяки юридично пріоритетному праву (переважне право) активні фермери могли б збільшувати й об'єднувати свої землеволодіння.

Ураховуючи окреслені проблеми щодо неефективності використання та охорони земель, наука стоїть перед необхідністю формування положень щодо вдосконалення системи землекористування через консолідацію земель (див. рис.). Вирішення вказаної проблеми необхідне для підвищення продуктивності й товарності сільського господарства, ефективного використання робочої сили, техніки, упровадження прогресивних технологій, збільшення доходів і подолання бідності в сільській місцевості.

Висновки. Дослідження показали, що негативні наслідки фрагментації та роздрібненості земель проявляються у дрібнотоварності сільськогосподарського виробництва, неефективній структурі землекористування, що перешкоджає ефективній конкурентоспроможній сільськогосподарській діяльності. Тому доведена необхідність формування положень щодо вдосконалення системи землекористування, оптимізації розмірів і розміщення земельних ділянок, укрупнення землекористувань через консолідацію земель.

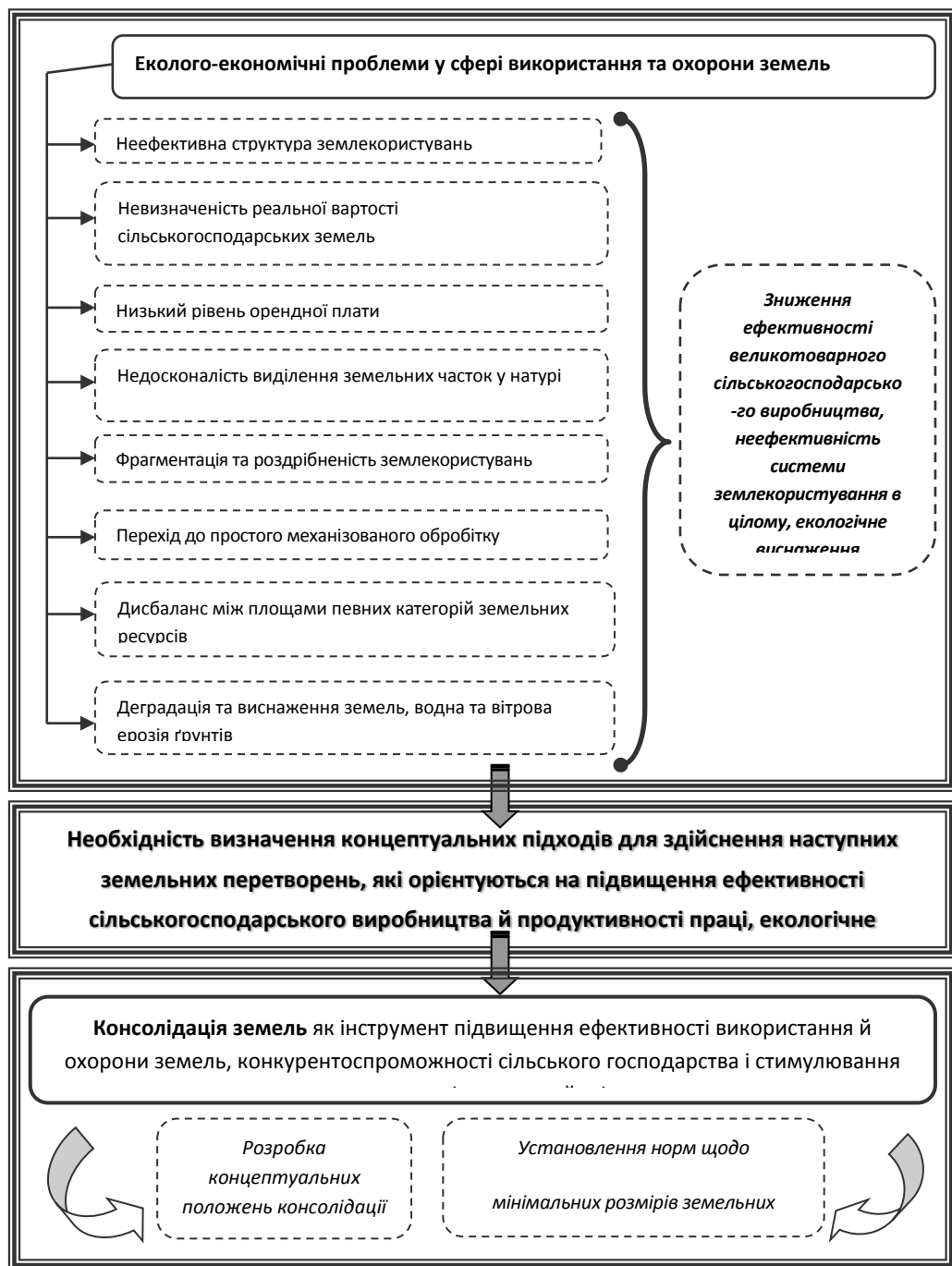

Рис. Структурно-логічна схема предмета дослідження [4].

Бібліографічний список

1. Кустовська О. Консолідація сільськогосподарських угідь як елемент земельної реформи / О. Кустовська, І. Войцехівська // Вісник Львівського державного аграрного університету : землевпорядкування і земельний кадастр. – 2009. – № 12. – С. 14 - 18.
2. Мартин А. Консолідація земель : справжня реформа тільки розпочинається / А. Мартин // Агропрофі. – 2008. – № 8. – С. 6-7.
3. Ткачук Л. В. Просторові засади формування системи землекористування в трансформаційний період : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06 / Л. В. Ткачук. – Львів, 2011. – 264 с.
4. Царенко О. М. Фінансово-економічний механізм землекористування / О. М. Царенко, А. В. Чупіс // Вісник Сумського державного аграрного університету : фінанси та кредит. – 2001. – № 1. – С. 14–15.
5. Шворак А. М. Теоретичні основи консолідації земель : зміст, мета, завдання, принципи / А. М. Шворак // Землеустрій і кадастр. – 2008. – № 4. – С. 11-13.

Шворак А., Ткачук Л. Необхідність проведення консолідації земель в Україні

Досліджено проблеми у системі використання та охорони земель України. Доведена необхідність проведення консолідації земель для формування ефективного землекористування.

Ключові слова: землекористування, просторовий чинник, консолідація земель.

Shvorak A., Tkachuk L. Necessity of realization of land consolidation in Ukraine

Problems of the system of the use and guard of land of Ukraine was investigation. Necessity of realization of land consolidation is for forming of effective land-tenure was proved.

Key words: land-tenure, spatial factor, land consolidation.

Шворак А., Ткачук Л. Необходимость проведения консолидации земель в Украине

Исследованы проблемы в системе использования и охраны земель Украины. Доказана необходимость проведения консолидации земель для формирования эффективного землепользования.

Ключевые слова: землепользование, пространственный фактор, консолидация земель.